

Az atipikus fotóművész

Bán András: Haris László

SZOMBATHY BÁLINT

MMA Kiadó, Budapest, 2020, 328 oldal, 8400 forint

Haris Lászlórol a művészvilág tudja, hogy fotós, de kevesen vannak vele tisztában, hová is helyezhető el, elhelyezhető-e egyáltalán valamilyen fix ponton. Bán könyve megadja erre a választ. Magam is bizonytalan voltam sok részletet illetően, hiába barátoktunk egy kicsit – Mezei Ottó révén – a 70-es évek elején, hiába mozogtunk azonos vagy hasonló szellemi körökben, a nemzedéki egymásra figyelés ellenére is csak töredékesen követhetem pályájának alakulását. Korai korszakának emblematikussá érett munkái állandóként rögzültek bennem, de az idő múlásával mégsem tudtam magamban összeilleszteni a harisi összkepet, az erre tett kísérletek rendre kisiklottak a kezeim közül. Mindez csak most történt meg, miután magunk mögött hagytunk hosszú évtizedeket, mégpedig ennek a monográfiának a kézbevitelét követően. Megjelenése történhetett volna tíz esztendővel előbb is, akkor sem téveszt célt.

Nem szeretnék azonban ünneprontó lenni, nagyon is ünneplem ezt a kiadványt. A fő oka ennek, hogy maradéktalanul kitölti tudásom hiányzó darabjait, kitölti a bennem található üres vagy homályos hézagokat Haris életművét illetően, akit szerény

emberként ismertem meg, s aki máig megőrizte a vele született szerénységét. Bizonyára többen is így voltak ezzel; Bán tanulmánya mindenben kellően eligazít. A kötet visszaadja mindazt, amit Harisról művészként és emberként el lehet mondani. Bán végigköveti az életpályát, jó érzékkel jelölve ki annak hangsúlyos mozzanatait. Az egyéni törekvésekkel párhuzamosan kirajzolja a 60-as és a 70-es évek küzdelmekkel és felfedezésekkel teli, lázas nemzedéki mozgolódásait, melyeket tömören úgy jellemezhetnénk: próbálkozás a szabadság fogalmának az eszmei keretek közül a valós gyakorlatba való átszervezésére. A szerző az alkotói önkeresés emelkedett eseményeivel párhuzamban kellő mértékkel tárgyalja a döntő egzisztenciális körülményeket, amelyek lehetővé tették a végzettségét tekintve gépészmérnök Haris számára a szakmai fejlődést, a technikai előrehaladást a művészfotó világában.

Művészfotó? Ez a terminus az akkori magyar művészetben talán még nem is létezett, mert pont Harisék generációja volt az, amelyik lefektette annak elméleti és gyakorlati alapjait, megkülönböztetve az általa képviselt fotós attitűdöt a hagyományos fotóművésztől.

Az új fényképezési értékrendszer meghonosításában Harisnak kiemelkedő érdemei vannak mint olyan alkotónak, akinek a munkáival paradox módon a képzőművészeti kiállításokon lehetett találkozni, nem pedig a fotóművésztieken. A korszak vezető neoavantgárd vizuális művészei elismerték a kvalitásait, maguk közé emelve őt és úttörő szereppel ruházva fel atipikus kontextuális besorolását. A 80-as évektől kezdődően a történet részben már arról szólt, miként lehet elismertetni az egyéni teljesítményt a fotószakmával és miként érdemes hasznosítani az újabbnál újabb fényképész-technológiai megoldásokat.

A kötet képanyaga követi a szerző által felállított történeti konstrukciót mind az autochton művek, mind a dokumentumfelvételek tekintetében, amelyek szépen terülnek el a lapokon ama elegáns tördelelgrafikai küllem lelkületében, amelyet Bárd Johannától régóta megszoktunk.

Haris életműve mennyiségi volumenét tekintve nem túl terebélyes ugyan, ám mint jelenség teljesen kiválik a magyar fotózás fő áramából. Elhelyezkedését illetően a fotó- és a képzőművészet tipikus határesetete – elsősorban elméleti-gondolati elmélyültsége, konceptuális háttere miatt.